

Gondolatok a magyar filmek ideológia formálódásáról

Horváth Erika¹

Összefoglalás

A magyar színházas minden formája nemzeti érték és kincs. Fontosak a gyökereink, a saját hazánk fogalma és sikereink, de talán azt kellene megtanulnunk, hogy ezt hogyan becsüljük meg azzal, hogy a múltunkat tiszteljük, a jövőnkben szereplő emberek és élethelyzetek felé alapvető alázatot mutatunk. A nemzeti közösség kialakulását a Szerző véleménye szerint a jól elkapott, elkészített filmek, a magyar filmek segíthetik. Mind egyetértünk abban, hogy a nemzeti hovatartozásunk fejlődése a közösség összetartozásának talán legfontosabb kifejezője a nemzeti öntudat, a nemzeti önismeret. Az, hogy magyarnak tartjuk magunkat, még nem tesz azzá, csak ebben szemléljük magunkat, innen származtatjuk magunkat is, csak hát az sem tudjuk, pontosan miből táplálkozunk? Ennek jegyében a magyar filmek szerepéről, hatásáról fejt ki – szubjektív – gondolatokat az itt következő esszé.

Manapság egy profi színészi játék, egy gyönyörű helyszín és izgalmas speciális effektusok emberek százait vonzzák a vászon elé megmutatva azt az utat számunkra, hogy milyen lenne egy másik élethelyzet, lehetőséget ad arra, hogy a szereplő örömeibe és gondjaiba érezzük magunkat csak egy percre is. Tanít, felhatalmaz, erőt ad, megszáll, zavarba hoz, felvidít és elgondolkodtat. Hat az érzelmeinkre és a tudatunkra egyaránt. Kijelenthető és megfogalmazható a mozivászon összes sugárzó fényszikrájának ereje gondolataink alakulásában. Ha meg kellene határoznom, hogy a magyar filmek ideológiai formálódása alatt mit értek, csak azt mondanám, hogy átvitt értelemben, konkrétan. Picit részletesebben ez alatt értek minden olyan cselekvést és tettet, amely eldöntötte, hogy hol is tartunk most a magyar filmgyártás területén, és hogy ebben hogyan voltunk képesek megjelentetni a magyarságtudatunkat. Tanulmányomban nem törekszem a teljességre, akkor nem tükröznék csak az én véleményemet. Akkor érezném teljesnek, ha már nem csak jó vagy rossz véleményeknek lenne az eszköze, hanem nemzettudattal átítatott kinyilvánítási lehetőség.

„A film olyan, mint a zene. Biztosan a hangulatok és az érzések előrehaladása. A téma az érzelem után következik; az értelem, később.”² mondta Stanley Kubrick, a híres rendező, aki 1999-ben elhunyt, de kijelentése fennmaradt. Innovatív filmkészítőként tartották számon, filmjei többségét irodalmi művekből adaptálta, újító technikákat alkalmazott úgy, hogy a történet eredetiségét és szellemiségét megtartsa, azt az eredetiséget és szellemiséget vitte tovább filmjeiben, melyeket az nemzeti identitása alapján meg akart mutatni. De mindezeket megelőzve a legelső film nem volt ennyire komoly, kerek fejű kerti jelentekről szólt, 1888-ból, néhány másodpercnyi hosszúságú, kertészeti bemutató. Ennél komolyabb filmtechnológiával készülő darab 1895-re tehető, akkor már a film hosszúsága a guruló vasút izgalmas látványával elérte a 49 másodperces játékidőt. Nevetségesnek hangzik manapság, hogy érdekesnek számított 49 másodpercnyi vonatgurulás, viszont ezzel szemben a rá következő pár évben a vonatok filmezése olyan trend lett, mint most az összes kutyás videó a neten. Nagyjából mindegyik ugyanarról szól. A közönség imádta, de kihez jutott ez el? Vajon miért pont a vonatok menet közbeni felvétel készítése volt az első mozivászon megjelenő film? Szerették

¹ Nemzeti Közszerológati Egyetem – Kúlgazdasági és Kúlgymíniszterium: Magyar Diplomáciai Akadémia hallgatója, 2022

² https://www.goodreads.com/author/quotes/5737.Stanley_Kubrick

volna megmutatni, hogy Nekik olyanjuk is van? Szimbolikus volt-e egyáltalán? - és attól, hogy tudom, minden kutyás videó egy kutyáról szól, minek pazarolom rá az időmet és nézem meg az összeset? Megmondom, üzenetet küldve ezzel, hogy igenis van rá igényem és szeretném látni, tudni és érteni; Mert van egy kutyám, van mihez kapcsolódnom, van mit értékelnem, felfogom belőle és egy fontos gondolta, mert ez kapjuk, ezt tárják elénk. Itt mi kérünk, vagy diktálják irányvonalat? Vajon a gőzmozdonyos fickó is szerette a vonatokat, vagy az irányvonalakon belül mozgott? Ki határozza, vagy mi határozza meg az irányt és a gondolkodásunkat?

Fontos párhuzamot vonni amerikai és magyar filmek, film korszakok és azokban megrejlő magyar nemzettudat alakulásában, mert igen is Amerika a filmgyártás atommagja, ahhoz igazítja magát minden nemzet és ország, meghatározza az egész világon azt a folyamatot, ami egy film készítésének és támájának tematikáját determinálja. Sok sztereotípiát él bennünk sokszor csak amiatt, mert arról már láttunk egy filmet. A filmek hatását nem lehet pozitív vagy negatív oldalban mérni, de azt kijelenthetjük, hogy hatása mindenképpen van. Így úgy gondolom, hogy a filmeket a szabad látásmód teremtette meg, képesek vagyunk általa népek történelmi múltját bemutatni, szexuális felvilágosítást adni, erkölcsi trendet teremteni, hitet adni. Korábban, a lelegején legtöbbször csak technológiai fejlettségünk megmutatására volt eszköz, viszont évtizedekkel később már más fogalmat nyert ez az "eszköz", hatalommal ruházták fel és hatalommal uralták. Teret hódított, mint a vallás. Talán erre is lehetne mondani, hogy Békét hirdet, de mégis háborút szül? Fakadhat erős ellenszenv és bizonytalanság a filmek miatt bárkiben és bármiben. Vajon a német állampolgárok ezért várták tárt karokkal a bevándorlókat, mert megannyi filmet láttak a szegregációs akadályról? A maffia szót hallva Olaszországra gondol azonnal mindenki a Keresztapa című film miatt, tudjuk, értjük a hatalmi viszonyokat és nagyjából képen vagyunk azzal, hogy mennyire nehéz abban élni. A Gyűrűk Ura című film miatt pedig előzőnlötték a turisták Új-Zélandot, sőt a Tünde nyelvet a film miatt lassan már többen is beszélnek, mint az eszperantó nyelvet. A Rettenthetetlen című film eredménye, hogy háromszor annyi látogatót számlálhat egy Skót múzeum. A Star-Trek sorozatokban például először lehetett látni a fotocellás ajtót, mint technológiai vívmány, sok komputeres fejlesztést vont maga után a sorozat. Természetesen abban a fotocellás ajtó még emberi erővel működött, de az ötlet már ott felmerült, hogy lehetne ilyen és egy film képes volt teremteni, gondolkodásra és munkára sarkallni. Kétségtelen, hogy az amerikai filmek fajsúlyos jelentéssel bírnak minden nemzet életében és alakítja folyamatosan a gondolkodásunkat, a magunkról kialakított képet.

Az első magyar film felvétele az Uránia Tudományos Színház jóvoltából jött létre és a Táncz címet viselte, dokumentumfilm először diafilmként, majd teljes nagyságban mozgóképként. A tánc történetét mutatta be az ókortól a 20. századig. Zömében nem a magyar táncokról szólt, divatos téma volt a tánc, mint műfaj akkoriban, még jó hogy az első filmünk a szórakoztatás igénye szülte. A magyar film piaca kicsi és törékeny, nem bír fel egy amerikai piachoz, ez tény, de ettől függetlenül politikailag és anyagilag befolyásolt szűk térben is sikerült olyan maradandó alkotásokat létre hozni, mint a Hyppolit, a Lakáj, vagy a Meseautó. Sokan hiszik úgy, hogy a Hyppolit volt az első magyar hangos film, pedig nem, de mivel azt nézték meg a legtöbben, azon nevettek a legtöbben, nem pedig A Kék bálvány (Jávor Pál) című film, ezért ez maradt meg a köztudatban. Jávor Pál filmje Amerikában játszódott, nem Magyarországon, a lehetőségek földjén – ezt mindannyian tudjuk, hogy az amerikai nemzettudat része – viszont Nekünk ez teljesen idegen megközelítés volt, nem hagyott bennünk mély nyomot. Emiatt nem tekintettük magyarnak? Hozzá teszem pedig Jávor Pál volt minden idők legismertebb és legkedveltebb magyar színésze, még azt is szerették benne itthon, hogy a cigányokat hangosan szapult, miközben bort ivott és cigányzenére mulatozott. Érzelmi világunk hatására a díjat akkor is a Hyppolit vitte el, számunkra így ez az „első” magyar hangos film. Tény, hogy a

magyar tuti siker a vígjáték és a melodráma közös házasságán alapult. A negyvenes évekre Magyarország már Európa harmadik legnagyobb filmgyártójává vált.

Képi részletek a Szindbád c. filmből – éttermi jelenet³

A második világháború után már a magyar filmgyártás témája a realizmus felé mozdult el, sematizmus felszámolása, a megújulás irányába és itt jelenik meg egy fontos kifejezés: sematizmus. Ez egyfajta szocreál kritika; ideológiai éretlenség, olyan ez egy nációnak, mintha gyermek lenne, gyermekkorában szerzett tudását forgatja meg újra és újra, de már elvárják tőle, hogy felnőjön és mást is mutasson magából, hiszen már csak felnőttek veszik körül. A tovább fejlődés hiányával, színpadias, betanult és lapos történetekkel, viszont lényeges elem, hogy ezt felismertük. A második világháború után sok külső hatás érte a magyar filmipart, börtönbe esett, így műveink papírízűvé és újra élettelené váltak. Biztos pontot a nagy klasszikusok jelentettek, mint például a Tévedések Vígjátéka, így elkezdtünk külföldi színjátékokat megfilmesíteni magyar históriák mellett. Természetesen a kommunizmus és az iparok államosítása nem kedvezett a magyar ideológia megfilmesítésének, pedig logikusan ez következne belőle, de ettől függetlenül szerepeltünk magas elismerést kapó magyar filmekkel

³ <https://port.hu/galeria/galeria/movie-2361?openwith=866893>

a magyar piacon és sokszor külföldi piacokon is (Szindbád, Mephisto). Szindbád és Latinovits Zoltán, imádom a figurát, megkerülhetetlen magyar alpműve a filmtörténetnek és nem foglalkoztunk benne a kor politikai és társadalmi problémáival, nem attól lett magyar, hogy panaszkodtunk, erről le kellene szokni. Az akkori filmkészítés alapelvei, irányzatai hidegen hagyták a rendezőt, nem feküdt a vállára sem a nyugati filmkészítés és a rendszer által támasztott elvárások igényeinek kielégítése, pedig stigmaként érezhette a bőrén. Örökérvényű témákat ragadott meg, sok olyan jelenet vettek fel, melyek szokatlanul eltértek az akkori képvilágtól, de pont ezzel érte el a rendező, hogy ott érezhettük magunkat a filmben és az élettermes jelenetnél, mintha ott ültünk volna az asztalnál és éreztük volna a felszolgált étel illatát.

Képi részletek a Hyppolit a Lakáj c. filmből⁴

Lehet, hogy a most az előző kép előtt értetlenül fogunk állni, mint a turista a Mona Lisa kép előtt a párizsi Louvre-ban és kérdezzük magunktól, hogy csak ennyi? De és igen, ennyi, viszont ha visszanezzük a Hyppolit a Lakáj című film élettermes jeleneteit, akkor ott nem látjuk, hogy mit esznek, csak díszletként funkcionál az étterem. Lényeg az, hogy a Szindbádban nem a nyugatias puccos éttermet, stílust vettünk elő, hanem korhűen ábrázoltuk szokásainkat, úgy

⁴ https://365nap365film.blog.hu/2020/08/02/hu1_hyppolit_a_lakaj

étkezett a főszereplő, mit akkor egy magyar Úr. Azonnal tudtunk vele azonosulni, nincs mit túlragozni rajta.

A hazai filmforgalmazás legnagyobb sikere mai napig a Vuk című mesefilmhez köthető. Holott már előtte megjelentek a Magyar Népmesék, vagy például a János Vitéz magyar mese, magyarságtudat szempontjából nem lehet különbséget tenni, nem ez volt a faktor, ami miatt kiemelkedett a Vuk. Moziba került és 2,4 millióan látták. Tudják, hogy mit szeretek benne? Az állatok nem csak hogy beszélnek és gondolkodnak, de szabatos, sziporkázóan vicces, fanyar humorral megfűszerezett és egyszerre végtelen kedves magyar szívük van.

Képi részlet a Vuk c. mesefilmről⁵

A következő mérföldkő a hazai filmiparban a rendszerváltás hozta, hiszen akkor szűnt meg az ipar államosítása, viszont ebből egyenesen nem következett a magyar filmipar piacának kialakulása, így állami tenderek megnyerésével jutottak pénzhez a befektetők és a rendezők. A rendszerváltás kapukat nyitott más ideológia mélyebb megismerésére a filmek által, így a külföldi tudat elkezdett beözönlenni, mondhatni koordinálatlanul. Szeretett volna a köznép a nyugattal minél szorosabb kapcsolatban lenni, útlevelhez jutni. Valljuk be, hogy azzal a szűk térrel nehéz volt kiegyezni, manapság ezzel egy fiatal már nem tudna mit kezdeni. Nagyon jól visszaadja az össze-vissza identitáskeresés útját a Bolse Vita című film. Pontosan, kézzel foghatóan és jól érthetően leírja azt a mámort, ami a rendszerváltás meghozott az életünkbe. Akik nyugatról vagy keletről érkeznek, sokszor Magyarországot használják tranzit országnak, magukkal hozták a sok új kütyüt, a divatot és a más viselkedési formákat. Nyugati trendek által éltünk és lélegeztünk. Nos, ebben a fiatalokat teljesen elvesztettük, még az idősebb korosztály ebből kiszedte, hogy számára mi szükséges és mi nem, addig a fiatal úgy élt, mintha nem lenne holnap.

A filmrajongók számát országméretben lehet mérni a mai világban, nem véletlen, hogy milliárdos hatalom, de vajon mit lát egy magyar ember egy magyar filmben? Valamint azért nem söpörtünk be eddig rengeteg rangos díjat nemzetközi szinten magyar filmjeinkkel, mert nem értette a külföldi közönség, hogy mit akarunk mondani? Ezek szerint akkor csak a

⁵ Kép: <https://miragemagazin.hu/2021/12/09/gyermekkorunk-kedvenc-rokaja-vuk/>

magyarságról szól, hiszen csak egy magyar érti, nem? Egy magyar érti a mögöttes üzenetet - legyen az történelmi, vagy mindennapi – és vajon csak anyagi túlbuzgóságunk az, hogy amerikai film kliséket másolunk és adaptálunk a mai magyar filmjeinkbe? És én tovább rejthetem-e az elégedetlenségemet ezen a téren?!

A magyar filmekért lehet rajongani és utálni, közönyösen elmenni mellette, szemükre hányni a túlzott színpadias megközelítést, illetve másolatnak megélni az egészet. A magyar nyelvünk csodája, hogy sokféleképpen vagyunk képesek ítélni, viszont a számos hiányérzetünk tovább marad, mint kellene. Ebben a témában a saját magyarság tudatom alakulásának tapasztalataiból tudok saját véleményt nyilvánítani és meg kell, hogy mondjam, hamarabb el tudom mondani, hogy egy amerikai film mennyire amerikai, mint hogy a magyar filmekről nyilatkozzak. Hiányzik valami. Viszont, ha megkérdeznének, hogy mit szeretnék látni egy magyar filmben, akkor a következő válaszokat adnám;

Nem szeretnék színpadias megjelenést, érzelmi amputációt, nem érdekel a Kőszívű Ember Fiai, ha úgy érzem; én vagyok a kamerás és a rendező egyben, közönség szeretnék lenni. Lehet, jó ötlet lenne, ha ezt a magyar tanárommal magyar órán megnéztük volna, ha felkészített volna az akkori magyarság környezetére, problémáira. Beszélünk volna arról, hogy a regény írója miért ezzel a témával foglalkozott és akkor lehet a filmre máshogy tekintettem volna. Nem kell az Üvegtigris, mert felidegesít a bugyuta emberi viselkedés, nem köti le a figyelmem az, ha 120 percig valaki hülye, nem a butaságunkon szeretnék röhögni és főleg nem ezt reklámozni külföldön a magyar népről. Szégyenérzet más érából ér elég, büszke magyar akarok lenni, de nem minden csak rajtam múlik, viszont legalább sok. Nem tudok azonosulni ezekkel a filmekkel. A közelmúltban volt egy produkció, mely lekötötte a figyelmem a játékidő teljes ideje alatt; A Kincsem. Megtudtam belőle elegendő információt Kincsemről és izgalmas jeleneteket tudtak készíteni hozzá. Figyeltem és ez jó irány. Úgy figyeltem, mint Latabár Kálmánra az Egy szoknya, egy nadrág c. komédiában. A Kincsem minden idők legdrágább magyar filmje lett, de nem érzi senki veszteségnek, presztízsfilmként vonult be a nagyközönséghez vezető piros szőnyegen. Nem törekedett semmilyen magyar történelmi hűségre, talán ezért is van benne annyi poén, mely nem a kor történelmi ciklusába illő, de napjainkba igen. Már ez a kis odafigyelés és jobban befogadhatóbbá teszi a filmet. Fikción alapuló romantikus történet, érezhető benne a nyugat hatása, de saját arcképünkre mintázva készült el. Idéznék egy cikkből erre vonatkozóan;

„Milyen ország az, amelyiknek egy ló a nemzeti hőse? Amelyiknek egy versenyzésre használt állat tudja erősíteni a nemzeti identitását és büszkeségét? Amelyik bármibe képes belekapaszkodni a múltbeli dicsőségek közül ahelyett, hogy a jelenre koncentrálna akarna létrehozni valami nagyot?

Érezhette ezt a furcsa mellézköngét Herendi Gábor író-rendező (Valami Amerika) és Hegedűs Bálint forgatókönyvíró (Liza, a rókatündér) is: nagyon jó drámai érzéssel hagyták a fenébe a valóságot, és egy teljesen eredeti sztorit találtak ki a minden versenyét megnyerő, legyőzhetetlen csodáló köré. Olyat, ami sikerrel próbálja meg feltámasztani a nézője nemzeti büszkeségét, és közben még azt sem kell megkérdeznie magától:”

„tényleg egy ló sikerei miatt érzem jobban magam a hazámban?”⁶

⁶ Idézet:

https://index.hu/kultur/cinematix/2017/03/15/kincsem_magyar_film_herendi_gabor_nagy_ervin_petrik_andrea_h_egedus_balint_lo/

Azért idéztem, mert bravúros a megfogalmazása a cikk írójának és nem kell, hogy ennél én jobbat kitaláljak. Nem kell egymást felülmúlni, sem másolni, itt hallgathatunk a nyugati szellem üzeneteire: legyünk eredetiek, alkossunk és csapatban.

Érdeemes elrejtteni apró részleteket, magyar szokásokat, mondákat, ételeket, történelmi kitekintéseket a magyar filmekbe, de ez mind semmit sem ér, ha az összetartozás szikrája hiányzik belőlünk. Erős nemzettudat közreműködhet ebben (lásd. Bollywood, Hitler propaganda által készített katonahős filmek, stb.), ennek fejlesztésére a filmgyártás kitűnő. Kis lépésekben kezdeném, történelmi filmekkel, sorozatokkal, szerelmi történetekkel, vígjátékokkal. Imádjuk a kosztümös filmeket, legyen az fantázia film, vagy történelmi remekmű. Jöhetnek a főbb irányvonalak után a mellékágak, lehet divatos, egy kalocsai mintás kosztümöt is el tudok képzelni, a herendi készíti is kosztümöket, Zema ékszerekkel. Megannyi kiváló rendezőnk van, mutassuk be az életüket, hogy érték el sikereiket, ez kiterjedhet csodás feltalálóinkra is. Szólhatna egy sorozat a hatvanas évekről, bemutathatnánk benne mindent, ami abban a korban körülvett minket, lehet időutazós, még jobb.

Képi részlet a Kincsem c. filmből⁷

Személy szerint a Szomszédokból mai napig nézek 1-2 részt az interneten és élvezem, hogy láthatom a kilencvenes évek lakótelepét, divatos konyháját és vicces tapétáit. Ezt a kort én is megéltem, számomra pozitív emlékeim velős része ezek az apró dolgok. Van hova kapcsolódnom. Érdekes tény, hogy a Barátok Közt sorozat – mely több mint 20 évig volt az egyik legnépszerűbb és legnézettebb magyar sorozat a televíziózás történetében - társadalmi hatásban azonos volt a Szomszédok című sorozattal, de a Szomszédok épp a Barátok Közt miatt szűnt meg. A 2000 évek elején járunk és a Szomszédok már nem tudta ugyan azt a mennyiségű és összetételű közönséget leültetni a TV-k elé, az alapkoncepció az volt, hogy a 12 éve futó

⁷ https://index.hu/galeria/index/kult/2017/03/14/kincsem_2017/2

Szabó család történetét átveszi a Berényi család története, hasonló induló szállal, de teljesen más kimenetű történettel. Frissebb, divatosabb, aktuálisabb és más anyagi helyzettel megjelenő sorozat. Szintén foglalkozott társadalmi problémákkal, népbetegségekkel, romakérdésekkel, a melegkérdéssel, drogkérdésekkel, sorolhatnám ezeket a témaköröket holnapig, viszont ez lehetőséget adott arra a magyar embernek, hogy lássa, hogy más hogyan küzd meg a problémáival. A Barátok Közt íróinak kifejezett célja volt az, hogy a néző érzelmeire hasson, utat mutasson, mintát állítson. Különösképpen tetszett, még ha néha nagyon egyszerűnek is hatott. Érdekes azt is megfigyelni, hogy a Barátok Közt az elején színházi színészekkel forgatott, Magyarországon a filmszínészek és a sorozatszínészek közös találkozóhelye és megjelenése a Színház volt, kettévált, filmszínész nem vállalt szerepeket sorozatokban, kategóriákban éltek pályafutásukat, hasonlóan, mint a második világháború előtti nagy színészeink többsége (pl. Kabos Gyula, akinek szereplése legtöbbször a komédia területén vált sikeressé). Már ekkor ez a Nyugaton nem jelentett akkora problémát. A Barátok Közt sikere erős brand-et teremtett és abban a sorozatban játszani jelentős sikernek volt betudható. A sorozat sikerei között szerepel az a tény is, hogy eltörölte a határokat színházi színész, sorozatszínész és filmszínész között Magyarországon, változtatott a megítéléseken és a sémákon. Most ki csinálja ugyan ezt egy pár éve? A Netflix, az Ő nevükhöz kapcsolódik az, hogy amerikai nagy színészeket sorozatokba kérnek fel, még egyszer mondom, hogy most történik ez.

*Barátok-közt csoportkép a sorozat indulásakor*⁸

A magyar filmek nem adaptálták olyan sikeresen a nyugati ideológiát, ahogy korábban is kifejtettem inkább nevetségesen klisévé vált az amerikai filmek mintájára másolt magyar filmek, míg a sorozatok sikeresen vették ezeket az akadályokat. Kaptunk közhelyeket bőven a korábbi magyar sorozatokban amerikai mintára, de mégis jelen volt benne a magyar ember problémái, tükröt mutatott felénk. Tény, hogy nem volt benne szó Toldiról, a kalocsai paprikáról és az 9 lyukú hídról, de a magyar értékrendet különböző példákon keresztül erősen boncolgatja, kritizálja és pofozgatja. A nemzettudat alappillére a közös értékrend, hasonló alapokon nyugvó erkölcs és erre odafigyelt a sorozat.

⁸ <https://www.startlap.hu/kiemelt-hirek/igy-valtozott-varga-izabella-a-baratok-kozt-20-eve-alatt/>

A múltban a nyugati levegő megízlelése arra sarkalt minket, hogy csak úgy lehetünk a megszokott unalmas magyar képben klassz, ha amerikai akcentussal beszéljük otthon a magyar nyelvet, pedig életünkben sohasem voltunk még csak külföldön sem, nem hogy Amerikában, de úgy érzem, hogy ezzel már felhagytunk. Mára a globalizáció, a globális filmipari környezet több szempontból is kiváló lehetőséget teremt arra, hogy a magyar filmipar tovább fejlődhessen, jelenlegi pozícióját erősítse, hiszen ma már egy magyar film is képes Oscar díjat nyerni. Állítólag Hollywood-ot magyarok építették, lehet, ha történelmi körülményeink mások lettek volna, mára már híres színésznő lennék, de tehetségem megmutatására Hollywood-nak még várnia kell, még nem töröm a magyar nyelvet, még nem vagyok elég jó. A globális igények kialakulása után nehéz visszafordulni a magyar verseinkhez és a tájszólás is cikinek számít már. A mai fiatal felnőttek igénye és ingerküszöbje már mást bír el és kíván, a Kőszívű Ember Fiait már csak akkor nézi meg egy magyar tini, ha abból másnap dolgozatot ír. Talán már a könyvet sem olvassa el. Fel lehetne frissíteni ezeket a történelmi szereplőket, még ha fiktívek is, talán azokkal egyszerűbb is dolgozni, könnyebb alakítani a karaktereket.

Szomszédok csoportkép a sorozat indulásakor⁹

2010 előtt hatalmas adókedvezményekkel találkoztak Magyarországon a külföldi filmesek, nagyon csábító ajánlat volt részünkről, ami be is vált. Külföldi, főleg amerikai filmkészítők sokasága lepett el minket és építettett egyre nagyobb stúdiókat. Lehet csak az új és ismeretlen izgalma tette, de az ebben a világban dolgozó magyar ember a statisztától a díszlettervezőig egymásnak és egymásért kezdtek dolgozni. Nem hangzott arról a sajtó, hogy mennyire kiválóak a magyar filmes szakemberek attól függetlenül is, hogy a nyugati szakemberekhez képest tudásban és tapasztalatban hátrányban voltak, hogy nagyon bátrak voltunk és kreatívak, hogy ennek a több mint 10 év kemény munkájának eredménye az lett, hogy a magyarok gyakorlatiassága példa értékű külföldön. Mindenféle speciális kütyü és technológiai újítás nélkül ki tudjuk találni saját képüket, házi ötletekkel forgatunk le jeleneteket a kiváló ácsaink, asztalosaink segítségével. De korábban arról sem tudtam, hogy Mogyoródon sikerült olyan díszletépítési technikát létrehozni, melynek segítségével tartós díszleteket lehet építeni, így több film is képes ugyan azon a napon forgatni filmjeit. Jelentős idő és pénzspórolás, kinek ne tetszene. Talán ezek az újítások fellendítik igényességünket. Furcsa ez, nem? Az elején - ahogy írtam - egy vonat menet közbeni felvétele mekkora izgalmat okozott, az innovációs izgalmat a technológia okozta, így remélem az itthoni filmes szakmába épített szorgalmunk technológiai

⁹ https://index.hu/kultur/media/2019/12/31/felesleges_szomszedok-nosztalgia_volt_a_beigert_szilveszteri_epizod/

fejlődése szintén magasabb lépcsőfokra emelhet minket, betekinthetünk ez által más területekbe, kommunikációs csatornákat nyithatunk meg, beszélhetünk róla és kérdezhetünk is. A magyar ember technikás. A végén már a filmek tudománya nem csak elméleti korpusz lesz, hiszen ahogy korábban említettem; Hollywoodot a magyarok építették.

Sokat gondolkodtam, hogy a Macskafogót az esszémben kronológiailag hova is illeszem be, de nem találtam megfelelő helyet neki, ami egyáltalán nem negatív eredmény. A Film, -mert inkább film, mint mesefilm- kultúr imperializmust idézett meg, ezért nehéz hova rakni, nagy űrt hagyott maga után, nehéz a sikerét felülmúlni. Minden magyar ismeri nem kis túlzással és minden magyar tud rajta újra és újra derülni. Ismerjük el, hogy Nepp József piszok jó forgatókönyvet írt, pedig nem szólt Kossuth Lajos meghatározó politikai státuszáról a reformkor közepén. A film sikere messze túlmutat határainkon. Rengeteg akkori amerikai mozifilm témáját vette figyelembe és helyezte át saját környezetébe, elég sok külföldi filmes áthatás érezhető benne, utalt rájuk, mégis „magyaros” volt. Döbbenetesen furmányos, kalandos, vicces és sokrétű párbeszédekkel kiegészített. Kevesen tudják, hogy Angliában egy darabig a VHS piac vezetője volt ez a film. Vannak benne finom intellektuális utalások, számtalan apró vizuális és nyelvi poén rejtőzik a film szövetében. Az ötlettel a filmkészítő magyar vállalat beelőzte a nyugati irányvonalat. Pop-kulturális filmé tettük és az a bizonyos magyar önironikus humorunk a Disneynél először az Aladdin című mesefilmben bukkant fel. Majdnem 10 évvel később, majd a Dreamworks Shrek-ben – amely 2001-ben készült el – már az egész film szinte ezekre épült, és ez a irány azóta is kitart. Az elején kérdeztem; Ki diktál? Hát MI! Tessék a követendő példa innovatív magyar elménk nagy könyvének lapszélére. Akkor még például az amerikai Disney meséknél Főképp szinkronszínészeket alkalmaztak, viszont a Macskafogónál a rendező kifejezett kérése alapján magyar filmszínészekkel lett a szinkron elkészítve, pluszt adva ezzel a karaktereknek. Ebből a filmből idézgetni közel akkora része a magyar identitásnak, mint egyszer az életben langyos magyar fröccsel leöblíteni a túlárzott tejfölös fokhagymás lángost. A magyar embernek fontos a Macskafogó.

És amennyiben szóba jött, a magyar szinkron. Ha most ezt a dolgozatot előadnám, akkor itt tartanék egy kis hatásszünetet és figyelném az arcokat, sok arcon a bizonyos elégedettség jeleit látnám, a magyar szinkron színészeink és szerkesztőink kiválóak. Első magyar szinkronunk a Négy és fél muskétás c. filmre készült 1935-ben. Ha definiáljuk, ezt a dolgot csak annyit jelentene, hogy idegen nyelvű filmek és sorozatok szövegét a szinkronszínész magyarul mondja el, viszont mi, magyarok ezt az ipart iparrá tettük, számos szinkronhang összeforrott a filmszínész karakterével. A '80-as és '90-es évek nyugati filmjeit úgy szinkronizáltuk, amely eltért az amerikai/angol szövegtől. Első gondolatra lehet, fogalmunk sem volt mit mond, és azt hogyan érti - de ezzel most mindenki arcon köpte magát, mert ennél jobbak voltunk már akkor is - inkább azt mondanám, hogy magunkévá tettük ezt a dolgot. Kaptunk benne egy csipetnyi szabadságot, melyet karizmával sűrítettünk és büszkén tálaltunk, nem erőltettük a magyarra az amerikai handabandát.

A magyar színjátszás minden formája nemzeti érték és kincs! Fontosak a gyökereink, a saját hazánk fogalma és sikereink, de talán azt kellene megtanítani számunkra, hogy ezt hogyan tiszteljük, azzal, hogy a múltunkat tiszteljük, a jövőnkben szereplő emberek és élethelyzetek felé lesz egy alapvető alázatunk. A nemzeti közösség kialakulását véleményem szerint a jól elkapott, elkészített filmek, magyar filmek segíthetik. Mind egyetértünk abban, hogy a nemzeti hovatartozásunk fejlődése a közösség összetartozásának talán legfontosabb kifejezője a nemzeti öntudat, a nemzeti önismeret. Az, hogy magyarnak tartjuk magunkat, még nem tesz azzá, csak ebben szemléljük magunkat, innen származtatjuk magunkat is, csak hát az sem tudjuk, pontosan miből táplálkozunk. Válasz lehet talán, hogy a hibáinkból, hagyományainkból, sajátosnak érzett életformánk alakváltozásából, a magyar emberi erők vállalkozásaiból, álmainkból, majd kikristályosodik, hogy ez megtölthet egy filmet, egy sorozatot, keretet adhat az érzelmi és

magatartásbeli összefonódásoknak, teljes világosságával, mélységével és gazdagságával. A magyarság életcélja részemről az, hogy önmagát kifejlessze és kifejezze. Alkotói erőink fejlődése korlátozott, hiszen már egy kész világképhez kell alkalmazkodnunk, önmegtagadásunk aktuális mindig, keressünk szövetségest, használjuk ki a mozivászon hallható erős hangját, érezzük magunkat otthon, ne csak a nemzeti önértés magányosságába forduljunk.